
Ю. Є. Атаманова кандидат юридичних наук,
докторант Національної юридичної академії
України імені Ярослава Мудрого

Проблеми визначення та реалізації стратегії інноваційного розвитку

Побудова інноваційної моделі економіки визнана на державному рівні однією з основ просування до створення економічно незалежної та соціально орієнтованої країни. Зокрема, відповідно до положень Концепції науково-технологічного та інноваційного розвитку України від 13 липня 1999 р., послання Президента України до Верховної Ради України «Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002–2011 роки» від 30 квітня 2002 р., Програми діяльності Кабінету Міністрів України «Назустріч людям», затвердженої Верховною Радою України 4 лютого 2005 р., стимулювання й активізація інноваційних процесів, становлення інформаційного суспільства віднесені державою до пріоритетних національних інтересів і взяті нею за орієнтир при формуванні курсу подальшого соціально-економічного розвитку. Тобто питання створення умов, активізації та реалізації інноваційних перетворень як у реальному секторі економіки, так і в соціальній сфері, побудова інноваційної моделі економічного розвитку є складовою обраного стратегічного курсу соціально-економічної політики України. Більше того, згідно з положенням зазначеного послання Президен-

та України до Верховної Ради України державна політика, спрямована на запровадження інноваційної моделі структурної перебудови та зростання економіки, є основою стратегічного курсу України, його базовим принципом.

Така актуалізація питання інноваційного розвитку зумовила чималий інтерес до зазначеної проблематики представників як широких наукових кіл, так і громадськості. Зокрема, питання правового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки та вироблення національної інноваційної політики стали предметом аналізу таких вітчизняних науковців, як Д. Висоцький, В. Гусєв, Д. В. Задихайло, В. К. Мамутов, О. П. Орлюк та ін. У їх працях розглядаються проблеми природи та змісту інноваційної функції держави, формування та здійснення інноваційної політики держави, нормативного забезпечення запровадження інвестиційно-інноваційної моделі розвитку національної економіки.

Обрання інноваційно орієнтованої стратегії економічного розвитку з метою успішної реалізації вимагає чіткого встановлення її цілей, базових принципів, пріоритетів та засобів, які в цілому зумовлюють особливості реалізації довгострокової економічної політики. Тобто має бути конкретизований, причому на законодавчому рівні, обраний тип стратегії економічного розвитку, який визначає пріоритети та особливості її здійснення. Державна правова інноваційна політика з точки зору закріпленої в ній моделі інноваційного розвитку ще не стала предметом безпосереднього системного дослідження в межах юридичної науки, хоча окремі її питання були висвітлені на сторінках спеціалізованих фахових видань. Зокрема, О. П. Орлюк звертає увагу, що науково-технологічна та інноваційна політика для того, щоб бути цілеспрямованою і конструктивною, повинна мати визначені пріоритети. При цьому авторка робить висновки, що для України властивий певною мірою хаотичний, не підкріплений науковими прогнозами вибір пріоритетів, наслідком чого є те, що їх реалізації не надається особливого значення, не виділяється достатньо вагомих коштів, і не досягається кінцева мета інноваційної та науково-технологічної політики, оскільки не зрозуміло, що стало

кінцевим результатом¹. У цілому підтримуючи наведену думку, вважаємо, що поряд, і навіть до вирішення проблем вироблення науково побудованих прогнозів та здійснення їх моніторингу, слід провести аналіз чинного законодавства України на предмет закріплення в ньому конкретного типу стратегії інноваційного розвитку та її пріоритетів, оскільки тільки після визначення в цьому питанні можна розробляти прогнози та програми реалізації інноваційної моделі національної економіки. Здійснення такого аналізу і ставиться за мету даної публікації.

Реалізація інноваційно орієнтованої економічної стратегії передбачає визначення конкретної моделі інноваційного розвитку, її типу. Стратегії інноваційного розвитку різних країн суттєво різняться. Їх особливості та різновиди, як правило, пов'язані з типом інновацій, встановленим як пріоритетний, тобто таких, на підтримання створення та впровадження яких головним чином орієнтована національна економіка. За цим критерієм виділяють три основні типи інноваційних стратегій економічного розвитку:

піонерна стратегія інноваційного розвитку, спрямована на збереження передових позицій у світовій економіці шляхом створення та використання базисних інновацій. Цей тип стратегії забезпечує суттєві конкурентні переваги національним економікам, дозволяючи отримувати монопольний прибуток від реалізації продукту або процесу, які не мають аналогів, а також мати часову фору для випереджаючої розробки та впровадження власного кластеру удосконалюючих інновацій. Таку стратегію проводять, зокрема, США²;

стратегія наздогоняючого розвитку, яка базується на удосконалюючих інноваціях та псевдоінноваціях. Вона може бути поділена на стратегію перенесення та стратегію запозичення. Перша полягає у швидкій асиміляції національними економічними системами імпортованих базисних інновацій для створення та

¹ Орлюк О. П. Проблеми формування та реалізації науково-технологічної та інноваційної політики // Інноваційний розвиток України: наукове, економічне та правове забезпечення: Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції. 27–28 жовтня 2006 р. / Упорядники: Петришин О. В., Кизим М. О. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2007. – С. 101.

² Див.: Кузнецова І. С. Аналіз моделей інноваційних систем // Наука та інновації. – 2006. – № 3. – С. 119.

використання кластеру удосконалюючих інновацій та отримання основного доходу від експлуатації ідеї базисних інновацій шляхом диференціації способів їх використання¹. Даний тип стратегії притаманний, зокрема, Японії. Стратегія ж запозичення (Китай, Індія та низка країн Південно-Східної Азії), передбачає освоєння продуктів та процесів, які мали або мають місце на світовому ринку із привнесенням до них незначних змін — створення псевдоінновацій. Її головна перевага полягає у можливості експансії у незакрыті ринкові ніші, створені країнами-новаторами та імітаторами, завдяки поєднанню перевірених виробничих схем з порівняно дешевими ресурсами у масовому виробництві продукції²;

особливий тип стратегії економічного розвитку становлять стратегії з відсутністю активної інноваційної компоненти. Роль країн, які обрали для себе такий шлях розвитку, полягає у наданні пропозиції ресурсів низького ступеня обробки та утворенні попиту на кінцеву продукцію інноваційного процесу інших країн³.

Аналіз чинного законодавства України не дозволяє отримати відповідь на питання, які за характером результати науково-технічного прогресу, в який спосіб та в яких галузях, що визнаються пріоритетними, держава, насамперед, має намір активно підтримувати для досягнення поставленого за мету рівня економічного розвитку. Іншими словами, конкретний тип стратегії інноваційного розвитку органами державної влади для України до цього часу не визначений та законодавчо не встановлений.

Найчастіше у законодавстві наявні лише загальні вислови з цього питання у стилі необхідності підтримання та стимулювання розвитку високотехнологічних виробництв, інформаційних технологій, інноваційних підприємств. Наприклад, у вже неодноразово згадуваному посланні Президента України до Верховної Ради України «Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002–2011 роки» до особливо значущих завдань держави віднесено сприяння максимальній реалізації конкурентних переваг української економіки, зміцнення та розвиток передусім наукомістких галузей,

¹ Див.: Кузнецова И. С. Аналіз моделей інноваційних систем // Наука та інновації. – 2006. – № 3. – С. 121.

² Там само. – С. 123.

³ Там само. – С. 124.

які вже сьогодні демонструють високий технологічний рівень та конкурентоспроможність¹. При цьому не вказується шлях та засоби їх розвитку, конкретні пріоритетні напрямки та кінцеві цілі. Іншими словами, сформоване лише загальне побажання напрямку структурних змін в економіці країни.

У Концепції науково-технологічного та інноваційного розвитку України закріплені пріоритетні види діяльності, в яких держава особливо підтримує інноваційну активність та інноваційні зміни. Але фактично формулювання настільки розпливчасте та всеохоплююче, що до таких пріоритетів можна віднести по суті будь-яку сферу та будь-який вид діяльності. Показовим є вказівки на технологічне та технічне оновлення базових галузей економіки держави як напрям державної підтримки без пояснення, які ж саме галузі визнаються державою основними на даний час, а також ті, що мають для неї стратегічне значення. Це питання є актуальним ще й тому, що за основу системи формування і реалізації державних пріоритетів у сфері науки та технологій у Концепції визнаний принцип відповідності основних напрямів науково-технологічного розвитку головним проблемам та перспективам розвитку суспільства, що передбачає проведення активної державної політики у визнаних саме як пріоритетні галузях економіки з встановленням конкретних завдань у кожній з них, на виконання яких мають бути спрямовані, мобілізовані державні зусилля та ресурси.

Не дає пояснення обраному типу інноваційного розвитку і Концепція державної промислової політики, якою закріплюється як основний принцип останньої реалізація інноваційного типу розвитку промисловості. Нею допускається застосування до галузей промисловості різних інноваційних стратегій, що пов'язано із різноманітністю промислового виробництва:

(1) стратегія використання природних ресурсів — для вугільної, гірничорудної промисловості, промисловості будівельних матеріалів;

(2) стратегія «переслідування» («копіювання») із випуском конкурентоспроможної продукції, що вже виготовляється в розви-

¹ Послання Президента України до Верховної Ради України від 30 квітня 2002 р. «Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002–2011 роки» // Урядовий кур'єр. – 2002. – № 100. – 4 червня.

нутих країнах, передбачається для виробництва побутової техніки, двигуно- та автомобілебудування, хімічної промисловості;

(3) стратегія «лідерних технологій», що передбачає використання власних науково-технічних досягнень для створення нових видів продукції і технологій, формування попиту на них та виходу на нові ринки, може використовуватися в оборонній, аерокосмічній, суднобудівній промисловості, важкому та енергетичному машинобудуванні, індустрії інформаційних технологій, інших наукоємних виробництвах;

(4) «проривна стратегія», що базується на принципі «обганяти не доганяючи» та полягає у створенні принципово нових видів продукції, що випереджають сучасні зразки на одне-два покоління¹.

Виходячи з того, що пріоритетними мають бути галузі, що дотримуються стратегії «лідерних технологій» та «проривної» стратегії, такі галузі можна виокремити, але положення не можна визнати таким, що відповідає завданню побудови інноваційної моделі економічного розвитку. Увагу привертає той факт, що для реалізації «проривної» стратегії обраний селективний принцип — не визначаються галузі промисловості, в яких вона має реалізовуватися, а її здійснення очікується лише в межах окремих науково-технічних установ та на інноваційних підприємствах.

Слід зазначити, що питання обрання інноваційної стратегії для України не знайшло одностайного розв'язання і на науковому рівні. Фактично існують два шляхи її науково-технологічного та інноваційного розвитку. Перший шлях — поступово наздоганяти розвинений світ, використовуючи ще не реалізовані можливості 3-го і 4-го укладів і інтенсивно розвивати нові 5-й і 6-й уклади. Другий шлях — використовувати стратегію «інноваційного прориву»: зосередити увагу на становленні 6-го технологічного укладу і вибрати такі його напрямки, завдяки яким країна може вийти в лідери². Це відноситься до таких напрямків, як наноелектроніка,

¹ Концепція державної промислової політики: Указ Президента України від 12. 02. 2003 р. № 102/2003 // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 7 (28. 02. 2003). – Ст. 278.

² Див.: Семіноженко В. П. Структурна революція в економіці як категоричний імператив сучасної політики України // Інновації: проблеми науки і практики: Монографія. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2006. – С. 14.

оптоінформатика, фотоніка та біотехнології¹. Більшість вчених, яким відомі надбання та потенціал вітчизняної науки, вважають, що Україна цілком спроможна реалізувати стратегію «інноваційного прориву» (або «піонерну стратегію» інноваційного розвитку) завдяки розробленню та впровадженню базових інновацій у таких галузях, як комічна галузь, нанотехнології, інформаційні технології та інші. Але серед науковців, насамперед економічної спеціалізації, висловлюються пропозиції у зв'язку з відсутністю достатніх фінансових ресурсів для технологічного прориву модернізувати спочатку стару промисловість, продукція якої належить до 3-го та 4-го технологічних укладів, а з часом із використанням отриманих від таких галузей доходів та без втрати традиційною вітчизняною продукцією позицій на світовому ринку почати освоювати нові напрямки, що властиві для постіндустріальної економіки.

Реалізація будь-якого обраного стратегічного курсу припускає необхідність визначення пріоритетів у відповідній сфері. Для інноваційної сфери встановлення пріоритетів означає визначення тих напрямків науки, галузей економіки та конкретних видів діяльності, проведення досліджень та впровадження нових розробок в яких становить особливий державний інтерес та отримує державну підтримку у зв'язку з їх здатністю забезпечити інтенсивний економічний розвиток, вирішення нагальних соціальних питань, економічну та інформаційну безпеку країни, розвиток інтелектуального потенціалу нації.

Пріоритетні напрямки інноваційної діяльності розробляються і законодавчо закріплюються в рамках державної правової інноваційної політики. Відповідно до абз. 2 ст. 2 Закону України «Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні» № 433-IV від 16. 01. 2003 р. ними визнаються науково, економічно і соціально обґрунтовані та законодавчо визначені напрями інноваційної діяльності, спрямовані на забезпечення потреб суспільства у високотехнологічній конкурентоспроможній, екологічно чистій продукції, високоякісних послугах та збільшення експортного потенціалу держави. Цим же законодавчим актом встановлені пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні, які скла-

¹ Див.: *Семиноженко В. П.* Структурна революція в економіці як категоричний імператив сучасної політики України // *Інновації: проблеми науки і практики: Монографія.* – С. 15–16.

даються із стратегічних та середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності. До перших віднесено найважливіші напрями інноваційної діяльності щодо забезпечення соціально-економічного зростання держави, розраховані на тривалу перспективу (не менше десяти років) та розроблені на основі науково-прогнозного аналізу світових тенденцій соціально-економічного та науково-технологічного розвитку з урахуванням можливостей вітчизняного інноваційного потенціалу. Середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності спрямовані на інноваційне оновлення промислового, сільськогосподарського виробництва та сфери послуг щодо освоєння випуску нових наукоємних товарів та послуг з високою конкурентоспроможністю на внутрішньому та (або) зовнішньому ринках, формуються в рамках стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності та розраховані на реалізацію протягом найближчих трьох — п'яти років. За своїми масштабами, спрямованістю та специфікою реалізації середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності можуть бути пріоритетними напрямами інноваційної діяльності загальнодержавного, галузевого або регіонального рівнів¹.

Стаття 7 Закону України «Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні» стратегічними пріоритетними напрямами інноваційної діяльності в Україні на 2003–2013 роки визнає: модернізацію електростанцій; нові та відновлювані джерела енергії; новітні ресурсозберігаючі технології; машинобудування та приладобудування як основа високотехнологічного оновлення всіх галузей виробництва; розвиток високоякісної металургії; нанотехнології, мікроелектроніку, інформаційні технології, телекомунікації; вдосконалення хімічних технологій, нові матеріали, розвиток біотехнологій; високотехнологічний розвиток сільського господарства і переробної промисловості; транспортні системи: будівництво і реконструкцію; охорону і оздоровлення людини та навколишнього середовища; розвиток інноваційної культури суспільства. За зазначеними стратегічними пріоритетними напрямами інноваційної діяльності в Україні визначені середньо-

¹ Закон ВР України «Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні» № 433-IV від 16. 01. 2003 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 13 (28. 03. 2003). – Ст. 93.

строкові пріоритетні напрями інноваційної діяльності загальнодержавного рівня, перелік яких закріплений у ст. 8 цього Закону.

Крім Закону України «Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні» питання пріоритетів в інноваційній сфері врегульовано ще в декількох законодавчих актах. Зокрема, пріоритетні напрями науково-технологічного та інноваційного розвитку закріплено у Постанові Верховної Ради «Про Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України» № 916-XIV від 13. 07. 1999 р. Як вже зазначалося, їх перелік є надто широким, що фактично не дозволяє говорити про встановлення пріоритетів інноваційного розвитку в буквальному розумінні цього терміна. Крім того, у названих законах, присвячених інноваційному розвитку, не простежується системний підхід до визначення пріоритетів інноваційної діяльності та інноваційного розвитку в цілому, наслідком чого є відособлений характер їх норм.

Розмитість інноваційних пріоритетів, проголошених як у Концепції науково-технологічного та інноваційного розвитку України, неузгодженість з ними пріоритетних напрямків інноваційної діяльності за Законом України «Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні» посилюється відсутністю їх взаємозв'язку з державними пріоритетами у науці та промисловості, закріпленими у Законі України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» № 2623-III від 11 липня 2001 р. та у Програмі розвитку промисловості на 2003–2011 роки № 1174 від 28. 07. 2003 р. Їх комплексний аналіз також не дає можливості зробити висновки про головний напрямок розвитку України, про її майбутню спеціалізацію на світовому ринку, оскільки бажання вирватися у лідери у всіх можливих сферах діяльності і одночасно реанімувати всі галузі економіки та вирішити питання суспільного життя взяли верх над розумом та реальними можливостями й ресурсами країни. Зокрема, відповідно до ст. 7 Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» до пріоритетних напрямів розвитку в цій сфері віднесені: 1) фундаментальні дослідження з найважливіших проблем природничих, суспільних і гуманітарних наук; 2) проблеми демографічної політики, розвитку людського потенціалу та формування громадянського суспільства; 3) збереження навколишнього середовища (довкілля) та сталий розвиток; 4) новітні біотехнології; діагностика і методи лікування най-

поширеніших захворювань; 5) нові комп'ютерні засоби та технології інформатизації суспільства; 6) новітні технології та ресурсозберігаючі технології в енергетиці, промисловості та агропромисловому комплексі; 7) нові речовини і матеріали¹. Програмою розвитку промисловості на 2003–2011 роки до пріоритетних інноваційних видів промислової діяльності віднесено: 1) інформаційні технології та системи зв'язку; 2) технології спеціального призначення; 3) функціональні і конструкційні матеріали та вироби з них; 4) екологічні технології; 5) біотехнології; 6) медичні діагностичні системи, профілактичні та лікувальні засоби; вакцини; 7) ресурсозберігаюче устаткування та вдосконалення традиційних технологій промислового виробництва; 8) техніку і технології для агропромислового комплексу.

Однак визначення та законодавче закріплення державних пріоритетів в інноваційній сфері має не просто фіксувати бажані напрямки інноваційної активності, а розроблятися відповідно, на виконання та в межах обраної стратегії економічного розвитку. Тому вони мають утворювати своєрідний каркас або фундамент для розроблення конкретних програм соціально-економічного розвитку. При формальному, декларативному та занадто широкому підході до встановлення пріоритетних галузей та напрямів діяльності, в яких державою активно підтримується інноваційна активність, не можна очікувати позитивні результати від реалізації обраної інноваційної стратегії взагалі. Крім того, інноваційно орієнтована стратегія економічного розвитку передбачає ефективну взаємодію всіх складників інноваційного процесу, а тому пріоритети у науці, інноваційній діяльності та у промисловості мають розроблятися та прийматися обов'язково із додержанням системного принципу зі здійсненням наступного їх моніторингу та аналізу показників реалізації для забезпечення своєчасного коригування відповідних переліків.

Таким чином, діяльність держави щодо визначення пріоритетів інноваційного розвитку як однієї з складових державної інноваційної політики не можна визнати задовільною у зв'язку із їх нечітким і відособленим характером. Фактично можна говорити про відсутність у держави (в особі органів державної влади) чіткого

¹ Про схвалення Державної програми розвитку промисловості на 2003–2011 роки: Постанова Кабінету Міністрів України № 1174 від 28. 07. 2003 р. // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 31 (15. 08. 2003). – Ст. 1628.

бачення шляхів переходу до інноваційної моделі економіки та стратегічних у цьому контексті пріоритетних видів та напрямків діяльності. Означена «всеосяжність» державних пріоритетів у питаннях інноваційного розвитку може бути пояснена бажанням не стримувати розвиток будь-якого сектора економіки та підтримання будь-якої розробки незалежно від сфери її застосування. Таке намагання за ідеальної економічної обстановки досить похвальне, але в сучасних умовах економії фінансових, сировинних та енергетичних ресурсів постає питання про необхідність планування їх витрачання, що й актуалізує необхідність у визначенні пріоритетів.

Виокремлення пріоритетних напрямків не означає відсутності інтересу держави з розвитку інших галузей економіки за рахунок розробки та використання інновацій. Іншими словами, публічні інтереси з активізації інноваційних процесів не обмежуються лише стратегічними галузями — бажано, щоб вони охоплювали максимально можливу кількість сфер та напрямів діяльності. Однак для самостійного розроблення та безпосереднього впровадження інновацій суб'єктами господарювання в країні має функціонувати національна інноваційна система, яка забезпечуватиме протікання інноваційних процесів від розробки нової ідеї до її успішної реалізації та обороту.

Таким чином, у межах правового регулювання інноваційної сфери можна виокремити декілька режимів господарювання, що залежать від публічних інтересів держави щодо відповідних галузей економіки та напрямків діяльності суб'єктів господарювання в них. Під правовим режимом розуміється спеціальний вид правового регулювання певної сфери суспільних відносин, спрямований на вирішення тих чи інших завдань, для чого використовується різне сполучення правових засобів. У теорії права він поділяється на загальний і спеціальний. Спеціальний режим господарювання становить правовий режим, що визначає порядок організації та здійснення господарської діяльності на певній території, у певній галузі економіки, що відрізняється від загального режиму господарської діяльності, передбаченого законодавством, і вводиться державою з певною метою для забезпечення розумного сполучення публічних і приватних інтересів за допомогою встановлення обмежень та/або заохочень для суб'єктів

господарювання¹. Спеціальний режим господарювання залежно від правових засобів, обраних законодавцем для досягнення мети, можна поділити на три види: обмежувальний, заохочувально-обмежувальний та заохочувальний. Кожний з них може бути поділений на певні підвиди².

В інноваційній сфері залежно від публічних інтересів та цілей, що ставляться державою, та набору господарсько-правових засобів, що використовуються для їх досягнення, можна виокремити декілька режимів господарювання:

для суб'єктів господарювання всіх сфер народного господарства незалежно від конкретного різновиду діяльності в інноваційній сфері та галузевої належності встановлений загальний режим, для якого характерне створення загальних організаційно-правових умов здійснення інноваційної діяльності, інституційного забезпечення реалізації інноваційних проектів шляхом формування та забезпечення функціонування НІС;

політика найбільшого сприяння реалізується через встановлення спеціального заохочувального (пільгового) режиму господарювання. Він може встановлюватися: а) щодо обраних за пріоритетні галузі народного господарства (наприклад, космічної галузі); б) щодо окремих суб'єктів господарювання (технологічних парків, що мають статус юридичної особи); в) щодо окремих територій (можуть бути створені як різновид спеціальних (вільних) економічних зон);

політика рестрикцій може здійснюватися через встановлення спеціального режиму господарювання обмежувального характеру щодо інноваційної діяльності у певних галузях, або щодо такої діяльності окремих суб'єктів господарювання та окремих об'єктів. Зокрема, відповідно до ч. 2 ст. 328 ГКУ передбачена можливість встановлення законом певних галузей чи об'єктів інноваційної діяльності, в яких обмежується чи забороняється використання іноземних інвестицій. Дана можливість також отримала закріплення в п. 4 ст. 394 ГКУ, ч. 3 ст. 8 Закону України «Про режим іноземного інвестування». Такі обмеження чи заборони можуть встановлюватися лише законами України, виходячи з вимог забезпечення національної безпеки. Слід підкреслити, що однією із загроз національній безпеці України в

¹ Зельдіна О. Р. Теоретичні аспекти спеціального режиму господарювання: Автореф. дис. ... д-р юрид. наук. – Донецьк, 2007. – С. 8.

² Там само. – С. 9–10.

економічній сфері відповідно до ст. 7 Закону України «Про основи національної безпеки України» від 19. 06. 2003 р. № 964-IV визнано небезпечне для економічної незалежності України зростання частки іноземного капіталу в стратегічних галузях економіки. Такі обмеження та/або заборони щодо здійснення іноземного інвестування передбачені, зокрема, у Законах України «Про страхування», «Про телебачення і радіомовлення», «Про телекомунікації» та ін.

Таким чином, у рамках державної інноваційної політики залежно від визначених пріоритетів та конкретних інтересів держави щодо інноваційного розвитку країни здійснюються різні типи управління інноваційною сферою, які можна визначити як політика інституційного забезпечення, політика найбільшого сприяння та рестрикційна політика, які реалізуються через законодавче встановлення загального, спеціального заохочувального (пільгового) та спеціального обмежувального режимів господарювання.

На підставі проведеного аналізу чинних нормативно-правових актів на предмет законодавчого закріплення стратегії та пріоритетів інноваційного розвитку можна констатувати, що в Україні відсутнє комплексне бачення шляху інноваційного розвитку: не визначений тип інноваційної стратегії, не з'ясовані її пріоритетні напрямки, не вирішено питання базових інновацій, за рахунок створення та впровадження яких вона має реалізовуватися. Однак визначення стратегії економічного розвитку з урахуванням ролі, місця та змісту інноваційної компоненти за умов активізації процесів глобалізації та постіндустріалізації є нагальною потребою кожної держави. Від типу стратегії інноваційного розвитку, обраного країною, або її відсутності фактично залежить місце держави не лише в світовому науково-технічному просторі, а й в цілому у світовій економіці — буде вона отримувачем чи платником світової технологічної квазіренти, що у свою чергу впливає на її статус у міжнародних відносинах¹. Тому слід констатувати необхідність чіткого й однозначного вирішення та законодавчого закріплення будь-якою країною питання про обраний нею тип стратегії інноваційного розвитку, що цілком стосується й України.

¹ Див. *Задихайло Д. В.* Забезпечення державою інноваційного характеру розвитку економічних відносин, як її економічна функція // Актуальні питання господарсько-правового забезпечення інноваційної політики держави: Монографія / За заг. ред. Задихайла Д. В. — Х.: Видавець СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2006. — С. 3—19.